

PAL·LIAR LES DESIGUALTATS EN L'ERA DEL CAPITALISME NEOLIBERAL?

Hermínia Barberà Frasquet

Mireia Borrás Antón

Maria de la Cruz Torres

Marina Lis Valero

Sofia Padullés Beltrán

Resum

L'objectiu que ens hem plantejat en aquesta investigació és observar les possibles relacions entre les preferències sobre el models d'estat i les diferents polítiques públiques d'inclusió social a les que atorguen més importància.

Hem realitzat el nostre estudi en base a la recerca de relacions entre preferència de models d'estat i prioritat en les mesures per a afavorir la inclusió social i reduir la desigualtat en el País Valencià. Aquestes polítiques han estat separades en dos blocs. Per una banda, una vessant més “neoliberal” on incloem la política “Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social”. D'altra banda un corrent de polítiques més “keynesianes” on trobem “Garantir que la

renta valenciana d'inclusió i l'ingrés mínim vital arribe eficientment a les persones més necessitades" i "Disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a l'habitatge".

Els resultats indiquen que les polítiques d'índole keynesiana estan molt relacionades amb la preferència del model d'Estat més Confederal i una ideologia més d'esquerres. No obstant això, hem parat atenció a l'anàlisi de la política neoliberal. L'extensió de les idees neoliberals en la societat actual ens ha fet rebutjar la nostra hipòtesi de correlació amb la preferència d'Estat Unitari. Opten més per aquesta política, per ordre, els que prefereixen models d'Estat Federals, Autonòmics, Unitaris i Regionals.

Paraules clau: Preferència Model d'Estat, Polítiques d'inclusió social, Keynesianisme, Neoliberalisme, Ideologia.

I. INTRODUCCIÓ

El debat sobre el tipus de mesures que s'han d'aplicar amb l'objectiu de pal·liar la desigualtat és una qüestió recurrent en totes les democràcies liberals. Per aquest motiu, hem decidit estudiar la relació existent en l'opinió pública entre aquestes mesures i la preferència de model d'Estat.

Respecte a les mesures socioeconòmiques, cal distingir entre polítiques passives i polítiques actives. Les primeres són fórmules de compensació per la pèrdua d'ingressos d'un treballador que es troba en desocupació. Aquestes inclouen percepcions econòmiques, com ara, el pagament de les prestacions o subvencions d'atur, entre altres. Les segones són aquelles que tenen per objectiu o bé aconseguir la inserció o reinserció en el mercat laboral de persones desocupades, o bé el manteniment de l'ocupació de treballadors ocupats.

D'altra banda, cal destacar que la qüestió del model d'Estat ha ressorgit en fòrums acadèmics i debats polítics, ja sigui en defensa de la necessitat de "tancar" el model autonòmic, o per a suggerir el desenvolupament d'un model d'Estat en sentit federal.

Així doncs, com hem comentat anteriorment, totes dues qüestions són recurrents en l'agenda pública, i més ara, amb la diversitat i heterogeneïtat que caracteritza l'espectre polític actual.

Per consegüent, i amb la intenció de seguir el nostre objectiu, hem triat dos eixos de desenvolupament, perquè són les dues cares de la mateixa moneda. Per una banda, la política "Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social". Aquesta podríem pensar que està més relacionada amb les polítiques actives, més potenciades per les ideologies més dretanes i seguint el model econòmic neoliberal. Fa referència a la cultura de l'esforç i la meritocràcia, ja que potencia "ajudar" a guanyar-se la vida a les persones en exclusió social, és a dir, culpant a l'individu de la seua situació. D'altra banda, presentem dues afirmacions. Primerament, "Garantir que la renda valenciana d'inclusió i l'ingrés mínim vital arribe eficientment a les persones més necessitades" i en segon lloc, "Disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a l'habitatge". Ambdues són el contrari al primer eix, ja que fan referència a la redistribució de la riquesa i podrien ser relacionades amb mesures keynesianes i un Estat de Benestar més fort, que és el que ha intentat fomentar la ideologia més d'esquerra.

II. OBJECTIUS I HIPÒTESIS

L'objectiu que ens hem plantejat en aquesta investigació és observar les possibles relacions entre les preferències sobre el models d'estat i les diferents polítiques públiques d'inclusió social a les que atorguen més importància.

En quant a aquestes últimes, i com ja hem mencionat abans, fem referència a les relacions que tenen amb la ideologia. Així ens podríem trobar amb unes de vessant més "neoliberal" –ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social– o de polítiques més "keynesianes" –garantir que la renda valenciana d'inclusió i l'ingrés mínim vital arribe eficientment a les persones més necessitades i disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a l'habitatge–.

Amb això, i per plantejar-nos les dues hipòtesis que inclourà el nostre article, hem decidit analitzar relacions en dos sentits. En primer lloc, l'Estat Confederal es relacionarà amb les polítiques més "keynesianes" i l'extrema esquerra. Per contra, trobaríem el bloc d'Estat Unitari amb polítiques associades més al "neoliberalisme" i l'extrema dreta. Aquestes relacions les podem justificar, ja que, la Constitució espanyola de 1978, filla del consens i dels pactes de la transició, va deixar obertes les portes de la construcció del futur Estat de les Autonomies i de la seva interpretació. Els pares fundadors no van gosar posar el nom que segurament hauria estat més adient, Estat Federal. L'ombra dels poders fàctics de l'època era massa poderosa per utilitzar aquesta paraula amb connotacions, per a un sector de la dreta conservadora, massa negatives (Colomé 2005).

Els keynesians defensen la plena ocupació, els sous alts i l'Estat del benestar per tal de fomentar la demanda, per a fer front a les depressions econòmiques. Per la seva banda, els neoliberals defensen que l'economia i la política del capitalisme regulat posa traves al govern i a les empreses privades en el control de la inflació i les reducció en despeses que deriven en el increment dels beneficis, entès com el recurs que fa créixer l'economia capitalista (Lladó Moyà 2015).

Amb això, el plantejament de les dues hipòtesis quedaria formulada de la següent forma: per una banda, qui prefereix un model d'estat més unitari també serà més afí a les mesures socioeconòmiques que hem denominat com "neoliberals". Per altra, que aquells que es decidisquen pels models més federals es decantaran més per les mesures socioeconòmiques "keynesianes".

III. MARC TEÒRIC

El debat sobre el model estatal és un tema recurrent en la majoria dels països, especialment al nostre, ja que el model autonòmic actual és relativament nou. En quant a model d'estat ens referim a l'organització territorial i administrativa d'un país, a partir de la qual es distribueixen els recursos econòmics, legals i socials.

De la mateixa forma que dividim el poder estatal en un sentit funcional o horitzontal – legislatiu, executiu i judicial– també el podem dividir en sentit territorial o vertical en diferents poders territorials. Així es distingeixen diferents tipus d'Estat. Els Estats unitaris es caracteritzen per tindre un únic nivell territorial de govern amb totes les competències –legislativa, executiva i judicial– concentrades en ell. Els Estats federals, que tenen normalment dos nivells de govern, poden tindre les anteriors competències distribuïdes de diferents formes, normalment per matèries o per funcions sobre matèries. D'altra banda, l'anomenat Estat autonòmic se sol conceptuar com a Estat federal encara que amb alguns trets propis que l'assemblen a l'Estat unitari. Seguidament, l'Estat regional sol ser associat amb un estat unitari amb unes certes dosis de descentralització (García Rivero et al. s.d.). Finalment, l'Estat confederal, en relació a l'acord comú, agrupa diferents estats, que conserven la sobirania sobre la seua participació en la unió. Aquest tipus d'organització no estableix un vincle jurídic entre els ciutadans i la confederació, però sí entre la confederació i cada un dels estats membres.

Els límits entre aquestes formes d'estat són ambigus i poden canviar amb el temps, per exemple, major o menor descentralització en els Estats unitaris o l'evolució del *Federalisme dual* (cada nivell de govern decideix, sense comptar amb l'altre sobre les competències distribuïdes) fins al *Federalisme cooperatiu* (els nivells de govern cooperen entre si) als Estats federals. Així doncs, existeix un profund debat sobre els conceptes d'aquestes formes territorials d'Estat.

En general, cada model d'Estat té diversos graus de complexitat i asimetria. En particular, la necessitat de diversitat i pluralisme ha portat a models territorials més descentralitzats. Aquí és on es posen en joc els principis de solidaritat, flexibilitat, cooperació i diversitat, tenint en compte les diferents estructures que els nivells locals manifesten a través de processos històrics, polítics, econòmics, socials, culturals i geogràfics (Estupiñán Achury 2011).

Al igual, especialment en les democràcies occidentals, les dimensions polítiques i econòmiques tendeixen a creuar-se de manera ortogonal. Els partits culturalment més situats a l'esquerra solen ser partits amb posicions econòmiques progressistes, mentre

que els partits conservadors defensen posicions econòmiques de dreta. El resultat és que els partits tenen dificultats per a harmonitzar el seu ideari identitari amb l'econòmic quan es tracta de decidir sobre l'organització territorial del poder (León 2021).

Aquest text aborda la possible relació entre la preferència respecte als diferents models d'Estat exposats i la prioritat que se li dona a distintes mesures per a reduir la desigualtat i afavorir la inclusió social a la Comunitat Valenciana. En concret, l'article es centra en tres mesures.

En primer lloc, "Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social". Sobre aquesta temàtica s'afirma que quan existeixen persones que no aconseguen o no poden fer procés d'inserció laboral per si mateixes és quan cal activar polítiques que acompanyen aquest camí des de l'orientació, la formació i la intermediació laboral (Bazan Royuela 2016).

L'activació i la responsabilitat són la base sobre la qual s'estan desenvolupant les reformes legislatives dels sistemes de protecció social en la majoria de sistemes occidentals, sobretot dins del domini de l'atur i l'ajuda social (Bazan Royuela 2016); açò s'exemplifica amb el "Programa de Activación para el Empleo". Per a accedir a les prestacions és necessari acreditar haver realitzat tres accions de cerca activa de treball davant el "Servicio Público de Empleo Estatal" durant un mes i participar en les accions de millora del perfil professional i la cerca activa de feina prevista dins l'itinerari individual i personalitzat. Per tant, això reforça el mite de l'individu que no és autònom i que se l'ha d'ajudar per a aconseguir integrar-se.

Pel que fa a les polítiques actives d'ocupació, a nivell estatal, s'articulen al voltant d'un conjunt d'eixos temàtics. Aquests es poden sintetitzar en: a) La promoció de la creació i foment de l'ocupació, i de tota activitat que la genere. b) L'accés a l'ocupació assalariada o autònoma per mitjà de diferents tècniques d'incentivació, ja siguen de naturalesa econòmica o tècnica. c) La intermediació entre l'oferta i la demanda de treball; és a dir, mesures que faciliten, per exemple, la mobilitat geogràfica. d) La informació i orientació professionals tendents a la recerca activa de treball. e) La formació professional en les seues distintes vertents per tal d'afavorir l'ocupabilitat o millorar la qualificació dels treballadors.

Els principals elements estructurals que afecten al sorgiment i la reproducció de l'exclusió social són les transformacions en l'àmbit de l'ocupació i la crisi de l'Estat del Benestar. Per tant, per a tractar el problema de l'exclusió social no hi ha que adoptar polítiques pal·liatives; sinó que s'ha d'abordar partint del caràcter estructural del fenomen de l'exclusió social (Camacho 2015).

Hi ha tres eixos d'exclusió social. En primer lloc, l'eix econòmic, involucra la participació dels actors en dues dimensions: producció i consum. D'una banda, l'exclusió en termes de producció té a veure amb l'atur, la precarietat, etc. I de l'altra, en relació amb el consum, cal destacar la dificultat per accedir a béns bàsics, com ara l'habitatge. El segon eix és el polític, vinculat amb la participació política i social. L'exclusió en aquest eix significa una pèrdua de la condició de ciutadania política i, en conseqüència, de participació política (la qual cosa, afecta directament els immigrants estrangers). A més, en termes de ciutadania social, es refereix a l'accés limitat a la xarxa de protecció social en els àmbits de la sanitat, l'habitatge, l'educació, etc. I aquest eix té una relació més directa amb el model d'Estat preferit. En tercer lloc, l'eix social/relacional d'exclusió social, que està associat a la falta de vincles socials (en no comptar amb relacions familiars, d'amistat i veïnals), les relacions conflictives (víctimes d'abús o maltractament), i comportaments asocials (dependències actives o conductes delictives).

Per tant, caldria adoptar una perspectiva multidimensional per abordar el concepte de l'exclusió social, d'una banda, intentar superar la visió excessivament reduccionista centrada en la mancança o insuficiència d'ingressos; i alhora, posar el focus en la desigualtat d'accés als béns, serveis, recursos i drets bàsics.

Com a segona mesura hem escollit "Garantir que la Renta Valenciana d'Inclusió i l'Ingrés Mínim Vital arribe eficientment a les persones més necessitades". L'Ingrés Mínim Vital (IMV) és una prestació que s'inclouria en les polítiques passives i dirigida a prevenir el risc de pobresa i exclusió social de les persones que viuen soles o en una unitat de convivència amb carència de recursos econòmics bàsics (Ministerio de Inclusión, Seguridad Social e Inmigraciones 2022). Cal diferenciar-lo de la Renta Bàsica Universal (RBU), la qual estaria a l'abast de tots els ciutadans amb unes condicions d'accés menys específiques que en el IMV. Qualsevol ciutadà pot accedir a la RBU siga quin siga el seu nivell econòmic i situació laboral.

Hi ha que tindre en compte diferents aspectes quan parlem de l'IMV. En la part positiva, l'establiment d'una transferència complementària a persones amb ingressos baixos pot contribuir a la reducció de la pobresa i ajudar a tindre una vida digna. Però això no lleva que hi haja qui opina que és precís establir uns requisits clars per tal d'accedir-hi; a més de fer que siga compatible amb treballs de baixa remuneració, per tal d'evitar problemes d'economia submergida (López Cobia 2021).

En aquest àmbit cal destacar també el Salari Mínim Vital (SMV), també una política socio-econòmica passiva. En els últims mesos s'ha convertit en un tema candent gràcies a l'acord entre el Ministeri de Treball liderat per Yolanda Díaz i els sindicats, el qual ha

aconseguit augmentar-lo des dels 965 fins als 1.000 euros mensuals en 14 pagues. Segons les anàlisis sobre l'impacte d'aquest augment realitzats per CCOO, del total dels beneficiaris, el 55% són dones i el 45% homes; a més de quasi el 31% dels joves d'entre 16 i 24 anys (El Comercio 2022).

La ministra ja destacava al seu Twitter la importància d'aquesta mesura: "Arribem a un acord amb sindicats per a seguir amb un compromís ferm del Govern: acabar amb la desigualtat i millorar la vida de prop de 2 milions de treballadores i treballadors" (Díaz 2022). I gran quantitat d'experts concorden en l'encert d'aquest augment, tant en el plànol econòmic com polític. Tot i que els SMI (Salari Mínim Interprofessional) espanyol es continua trobant lluny de la majoria dels de la UE, poc a poc es va equiparant a la resta. En una economia com l'espanyola, amb un pes tan gran del sector serveis i dels contractes temporals, el SMI és una ferramenta fonamental de cohesió social (El País 2021), i augmentar-lo es tradueix en una significant millora per a moltes treballadores i treballadors en situacions precàries.

Així i tot, es destaca també que aquesta mesura comporta possibles costos. Per una banda, que pymes i microempreses patisquen un augment dels costos que dificulte la seua supervivència; i per altra, el possible augment de l'asimetria en el mercat laboral (El País 2021). A més, s'han fet propostes per tal de pal·liar dos elements estretament relacionats amb la desigualtat que poden sorgir: per una banda, una major flexibilitat per a què les comunitats autònomes amb major cost de vida puguin augmentar més fàcilment el SMI; i per altra, establir un SMI específic per als joves (El País 2021).

Gràcies als canvis duts a terme en la RVI, la Comunitat Valenciana se situaria entre les regions espanyoles amb major taxa de cobertura i amb major despesa per habitant en aquesta mena de polítiques. A més, el seu impacte serà molt rellevant en termes de producció de béns i serveis i de creació d'ocupació (Fuenmayor, Granell, i Savall Morera 2019).

Finalment, l'última mesura analitzada és "Disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a l'habitatge". L'ajuda als individus més marginats queda relegada a l'Estat i a l'aplicació de polítiques públiques enfocades a la mera gestió de la misèria, a salvar vides in extremis. Amb això, és precís generar noves idees per a la transformació d'aquest model d'acció, ja que solament inclou individus en situacions límit (Collado Gosàlvez 2020). La qüestió de l'habitatge, la qual va aparèixer per primera vegada com a preocupació principal entre els espanyols a conseqüència de la crisi econòmica del 2008, a més, la crisi immobiliària i, posteriorment, econòmica es troben a l'arrel del problema pel qual es fa necessari l'habitatge social i les ajudes en aquest àmbit (Luis Hortolano 2010).

IV. METODOLOGIA I TÈCNIQUES D'ANÀLISI

Les dades per elaborar aquest article, han estat extretes del Baròmetre de Juny de 2021 de la Generalitat Valenciana. Aquest és de caràcter periòdic, encara que no es veu un patró de seguiment anual o mensual. El baròmetre recull de forma extensa l'opinió ciutadana sobre les polítiques públiques en la fase de recuperació de l'economia valenciana. A més, inclou qüestions més generals com les relatives a opinions sobre el context social i polític.

L'univers d'aquest és la població de 18 i més anys en l'àmbit del País Valencià. Les entrevistes són personals al domicili de l'entrevistat i la grandària mostral realitzada és de 4.019. El treball de camp va ser realitzat entre l'11 de Juny i el 21 de Juliol de 2021. En quant al disseny mostral, és un mostreig bietàpic i estratificat, sent l'estrat la combinació d'àrea geogràfica i grandària d'hàbitat. La selecció de les unitats primàries de mostreig (seccions censals) amb probabilitat proporcional a la seua població, i de les unitats últimes (individus) per rutes aleatòries i quotes de sexe, edat i ocupació. L'error atribuïble a la mostra es $\pm 1.5\%$; en el cas teòric de que la mostra haguera sigut estrictament aleatòria amb un nivell de confiança del 95% y $p=q=0,5$.

La variable independent elegida és la preferència del tipus de model d'estat (Nº 26). Aquesta variable és ordinal i està codificada en cinc possibles respostes, les quals es divideixen en Estat Unitari (1), E. Regional (2), E. Autonòmic (3), E. Federal (4) i E. Confederal (5).

Les nostres variables dependents estan estretes de la pregunta 16 d'aquest Baròmetre. En ella, es presenta l'opció d'ordenar tres de les sis respostes, de més a menys prioritàries. S'ha realitzat una recodificació de cada una de les respostes de la variable ordenant-les del 0 (cap importància) a 3 (importància alta) i, per tant, creant sis variables dependents nominals noves.

Hem d'aclarir que aquesta variable, ja des del principi, és una variable excloent, perquè la mateixa persona haurà d'ordenar les respostes per preferència. D'aquestes sis variables hem decidit utilitzar la d' "Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social", "Garantir que la Renda Valenciana d'Inclusió i l'Ingrés Mínim Vital arribe eficientment a les persones més necessitades" i "Disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a habitatges".

Com hem vist a l'apartat teòric, l'elecció de les variables dependents es relaciona amb la nostra visió del que és una primera política, més associada al neoliberalisme, i les dues següents, més relacionades amb el keynesianisme. Per això hem decidit ajuntar les variables "Garantir que la Renda Valenciana d'Inclusió i l'Ingrés Mínim Vital arribe

eficientment a les persones més necessitades” i “Disposar de major nombre d’habitatges socials i ajudes a habitatges”. Al recodificar-les hem creat una nova variable dependent ordinal, anomenada “Polítiques keynesianes d’ajuda”. Per a realitzar-la hem sumat ambdues variables i s’han ordenant de 0 (cap elecció) a 5 (elecció com a més important).

En quant a les tècniques d’anàlisi, hem començat fent les taules de freqüències de les variables dependents. Aquesta és una forma de resumir dades mostrant el nombre de vegades que ocorre el valor i , per tant, quina presència tenen aquestes idees en la nostra mostra. Seguidament, hem realitzat taules creuades entre la variable independent i les dependents. La finalitat d’aquestes és mostrar l’existència de relació o la seua absència entre dues variables.

Per a determinar si la relació és significativa hem utilitzat Xi-quadrat de Pearson. Aquesta contrasta la hipòtesis que afirma que les variables de fila i columna són independents. El valor de la significació és el que conté la informació que necessitem, ja que, quant menor siga aquest valor, més possibilitat hi haurà de que les dues variables siguen dependents, és a dir, estiguen relacionades.

Per veure el grau d’associació de les variables creuades que, després de la prova Xi-quadrat de Pearson han estat significatives, hem calculat la V de Cramer. Aquesta s’ha utilitzat en quatre dels cinc creuaments, ja que són nominals. En referència a l’últim creuament, hem utilitzat Tau-c de Kendall com a mesura d’associació. El signe del coeficient indica la direcció de la relació i el seu valor absolut indica la força de la relació. Quant més major és el valor, més estreta és la relació.

A més, hem realitzat el procediment ANOVA que compara les mitjanes d’una variable dependent continua a través de dues o més variables de factor i determina si existeix una interacció entre les variables independents. Per últim, com aquesta prova ens ha donat significativa hem passat a fer les Proves Post-hoc de Bonferroni. Aquesta és una prova de comparació múltiple que es basa en l’estadístic t de Student i ajusta el nivell de significació observat pel fet de que es realitzen comparacions entre cada parell de categories.

V. ANÀLISI DE LES DADES I RESULTATS

Analitzarem les freqüències de les variables “Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d’exclusió social”, “Garantir que la Renda Valenciana d’Inclusió i l’Ingrés Mínim Vital arribe eficientment a les persones més necessitades” i “Disposar de major nombre d’habitatges socials i ajudes a habitatges”. Posteriorment els resultats de les

correlacions entre aquestes variables dependents i la variable independent preferència de models d'Estat, l'anàlisi de variància i el grau d'associació amb V de Cramer i Tau-c de Kendall.

1. UNIVARIANT

La mesura d'"Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social" és elegida com a d'alta importància en 2.037 casos, un 50,7 %. En relació a la importància mitjana es triada en 646 ocasions, un 16,1 %. La baixa importància es considerada 444 vegades, un 11 %. Finalment, 893 enquestats la consideren gens important.

La proposta de "Garantir que la Renda Valenciana d'Inclusió i l'Ingrés Mínim Vital arribe eficientment a les persones més necessitades" es considerada de gran importància per 490 enquestats, un 12,2 %. És més vegades seleccionada com d'importància mitjana en 743 ocasions, un 18,5 %. En quant a la visió de baixa importància, és elegida 471, un 11,7 %. Per últim, 2315 enquestats, el 57,6 %, la considera gens important.

Al igual, la política de "Disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a habitatges" es elegida com d'alta importància en 278 casos, un 6,9 %. D'altra banda es considerada de mitjana importància en 436 ocasions, un 10,9 %. En quant a la baixa importància es considerada 811 vegades, un 20,2 %. Finalment, 2494 enquestats la consideren com a que no té cap importància.

Finalment, i com hem explicat anteriorment, hem unit les dues últimes variables en una nova anomenada "Polítiques keynesianes d'ajuda". D'aquesta hem pogut veure que un 2,3% li dona molta importància, un 4,2% prou importància, un 19% suficient importància, un 20,6% mitjana importància, el 21,2% poca importància i el 32,6% cap importància.

D'aquest anàlisi, podem extraure una primera aproximació a les conclusions, ja que, la política més important per als individus en general ha sigut "Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social", és a dir, la que hem considerat d'indole més neoliberal.

2. BIVARIANT

El coeficient de correlació de Pearson entre ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social i la preferència de Model d'Estat, té una significació asimptòtica de 0,010 i, per tant, hi ha diferències significatives entre ambdues variables.

D'aquesta forma, hem pogut observar que hi ha relació entre les variables. En el nostre cas, i com podem observar en la Taula 1, els dos extrems els ubiquem en Estat

Confederal com a menys preferència per la política “Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d’exclusió social” i Estat Federal amb més importància.

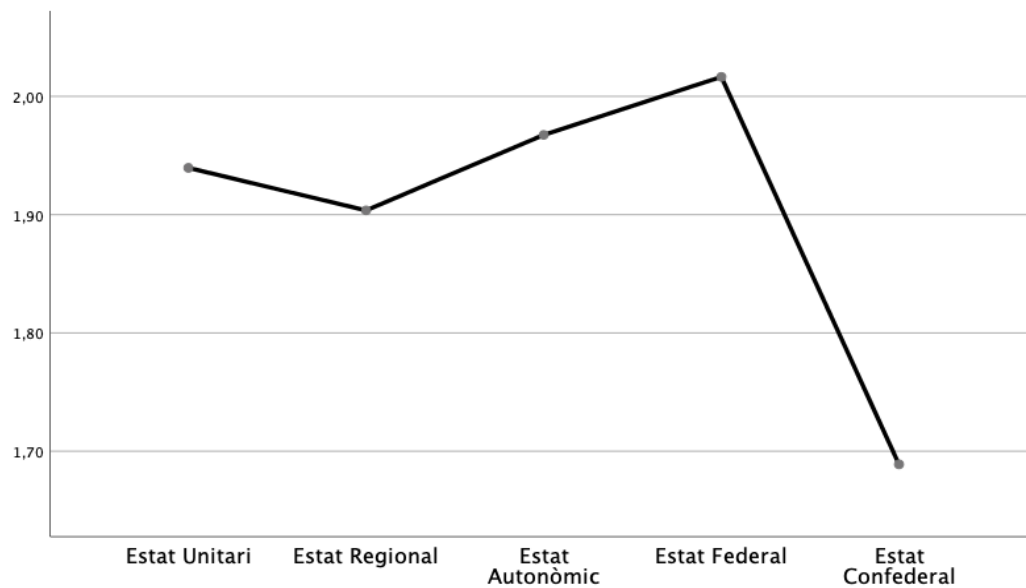
Taula 1. ANOVA d’un factor d’ Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d’exclusió social en relació a les Preferència de Model d’Estat

	N	Mitjana	Desviació típica	Error estàndard	95% del interval de confiança per a la mitjana	
					Límit inferior	Límit superior
Estat Unitari	670	1,9396	1,26571	0,04891	1,8435	2,0356
Estat Regional	501	1,9036	1,23656	0,05527	1,795	2,0122
Estat Autonòmic	1.805	1,9674	1,22444	0,02882	1,9109	2,0239
Estat Federal	590	2,0165	1,17399	0,04832	1,9216	2,1114
Estat Confederal	196	1,6889	1,27353	0,09089	1,5097	1,8682
Total	3.762	1,9471	1,22963	0,02005	1,9078	1,9864

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

En el gràfic 1 poden comprovar-se les diferències entre les mitjanes de prioritització d’ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d’exclusió social de les persones segons el seu Model d’Estat preferit.

Gràfic 1. Mitjanes d'Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social en relació a les Preferència de Model d'Estat

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

Les mesures de simetria que hi ha entre ambdues variables es presenten en la taula següent. Podem veure que la relació ordinal entre les variables, com indica la Tau-c de Kendall, és no significativa amb un 0,758. Per tant, trobem una relació nominal, però no una d'ordinal.

Taula 1. Mesures simetria d'Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social i Model d'Estat Preferit

		Valor	Error estàndard asimptòtica	T aproximada	Significació aproximada
	Phi	0,083			0,010
Nominal por Nominal	V de Cramer	0,048			0,010
Ordinal por ordinal	Tau-c de Kendall	-0,004	0,013	-0,309	0,758
N de casos vàlids		3.764			

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

En la taula 3 podrem observar les solucions de Games-Howell a les diferències de mitjanes de la priorització d'aquesta mesura entre cada emparellament de preferència de Model d'Estat. Cal destacar que l'Estat Confederal té diferències significatives amb l'Estat federal (valor-p=0,014) i l'Autonòmic (0,031).

Taula 2. Anova de un factor. Games-Howell. Polítiques d'ajuda keynesianes i

Preferència de Model d'Estat

	(I) MODEL ESTAT PREFERIT	(J) MODEL ESTAT PREFERIT	Diferència de mitjanes (I-J)	Desv. Error	Sig.	Interval de confiança al 95%	
						Límit inferior	Límit superior
Games-Howell	Estat Unitari	Estat Regional	0,03596	0,07381	0,989	-0,1657	0,2376
		Estat Autonòmic	-0,02783	0,05677	0,988	-0,1829	0,1273
		Estat Federal	-0,07696	0,06875	0,796	-0,2648	0,1109
		Estat Confederal	0,25065	0,10322	0,110	-0,0325	0,5338
	Estat Regional	Estat Unitari	-0,03596	0,07381	0,989	-0,2376	0,1657
		Estat Autonòmic	-0,06379	0,06233	0,845	-0,2342	0,1066
		Estat Federal	-0,11292	0,07341	0,538	-0,3135	0,0877
		Estat Confederal	0,21469	0,10638	0,259	-0,077	0,5064
	Estat Autonòmic	Estat Unitari	0,02783	0,05677	0,988	-0,1273	0,1829
		Estat Regional	0,06379	0,06233	0,845	-0,1066	0,2342
		Estat Federal	-0,04913	0,05626	0,907	-0,2029	0,1046
		Estat Confederal	0,27848*	0,09535	0,031	0,0164	0,5406
	Estat Federal	Estat Unitari	0,07696	0,06875	0,796	-0,1109	0,2648
		Estat Regional	0,11292	0,07341	0,538	-0,0877	0,3135
		Estat Autonòmic	0,04913	0,05626	0,907	-0,1046	0,2029
		Estat Confederal	0,32761*	0,10294	0,014	0,0452	0,61
	Estat Confederal	Estat Unitari	-0,25065	0,10322	0,110	-0,5338	0,0325
		Estat Regional	-0,21469	0,10638	0,259	-0,5064	0,077
		Estat Autonòmic	-0,27848*	0,09535	0,031	-0,5406	-0,0164
		Estat Federal	-0,32761*	0,10294	0,014	-0,61	-0,0452

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

Per concloure, hem pogut observar que la preferència pel Model d'Estat Unitari no és el que més recolza aquesta política, per tant, la nostra hipòtesi queda rebutjada. Sí que hi ha una correlació, però aquesta ens mostra que són l'Estat Federal i l'Autonòmic els que més es decanten per aquesta política, seguits de l'Unitari i el Regional. Podem dir així que la preferència pel Model d'Estat Confederal és l'únic que marca una clara diferència.

D'altra banda, aquest mateix coeficient de relació, també ens ha donat significatiu al creuar la preferència de Model d'Estat amb les altres dues polítiques seleccionades per al nostre anàlisi. En primer lloc, en la relació entre la preferència de Model d'estat i disposar de major nombre d'habitatges socials i ajudes a habitatges, hem observat una significació de 0,001 en la prova de Xi-quadrada.

Així mateix, hem observat que la nostra variable independent i la dependent de garantir que la Renda Valenciana d'Inclusió i l'Ingrés Mínim Vital arribe eficientment a les persones més necessitades, ha tingut una significació encara més clara (0,000). Aquest ha sigut el moment clau que ens va fer decidir crear una variable nova anomenada polítiques d'ajuda keynesianes. El creuament d'aquesta amb la preferència de Model d'Estat també té un valor-p de 0,000.

D'aquesta forma, hem pogut observar que hi ha relació entre les variables. En el nostre cas, i com podem observar en la Taula 4, els dos extrems els ubiquem en Estat Regional com a menys preferència per les polítiques keynesianes i Estat confederal amb més importància.

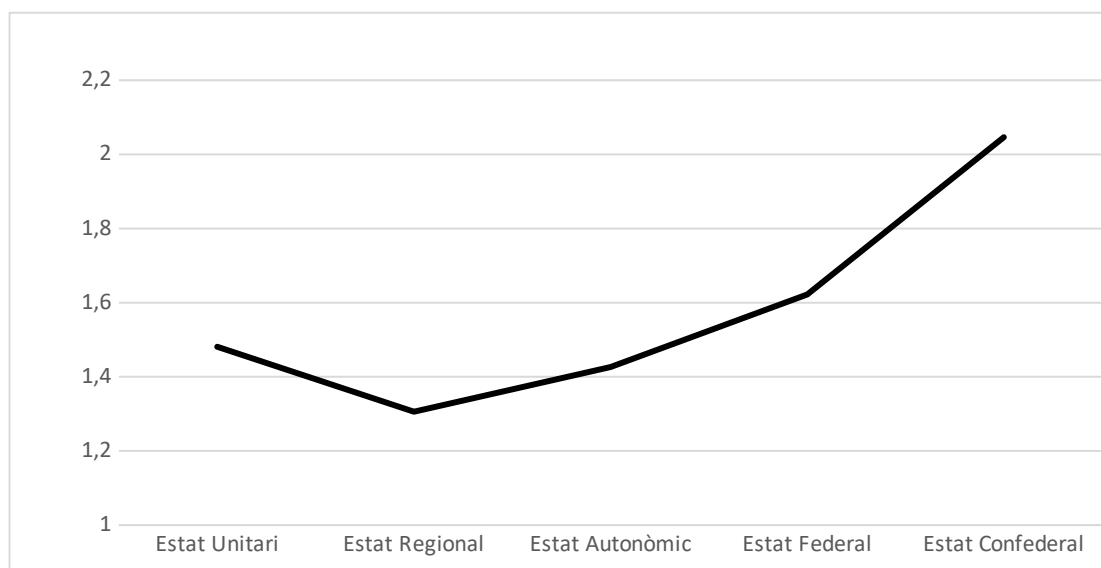
Taula 4. ANOVA d'un factor de les Polítiques keynesianes d'ajuda en relació a les Preferència de Model d'Estat

	N	Mitjana	Desviació típica	Error estàndard	95% del interval de confiança per a la mitjana	
					Límit inferior	Límit superior
Estat Unitari	670	1,4811	1,33595	0,05163	1,3798	1,5825
Estat Regional	501	1,3057	1,29185	0,05774	1,1923	1,4192
Estat Autonòmic	1.805	1,4264	1,31587	0,03097	1,3657	1,4872
Estat Federal	590	1,6223	1,39235	0,05731	1,5098	1,7349
Estat Confederal	196	2,0464	1,44328	0,10301	1,8433	2,2496
Total	3.762	1,4832	1,34419	0,02191	1,4402	1,5262

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

En el gràfic 2 poden comprovar-se les diferències entre les mitjanes de prioritziació de les mesures keynesianes de les persones segons el seu Model d'Estat preferit.

Gràfic 1. Mitjanes de Polítiques keynesianes d'ajuda en relació a les Preferència de Model d'Estat

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

Les mesures de simetria que hi ha entre ambdues variables es presenten en la taula següent i podem veure que la relació ordinal entre les variables, com indica la Tau-c de Kendall, és significativa amb un 0,000.

Taula 5. Mesures simetria Polítiques keynesianes d'ajuda i Model d'Estat Preferit

		Valor	Error estàndard asimptòtica	T aproximada	Significació aproximada
	Phi	0,139			0,000
Nominal por Nominal	V de Cramer	0,070			0,000
Ordinal por ordinal	Tau-c de Kendall	0,054	0,012	4,343	0,000
N de casos vàlids		3.761			

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

En la taula 6 podem observar les solucions de Bonferroni. Cal destacar que l'Estat unitari es diferencia de forma significativa amb l'Estat confederal. De la mateixa forma, l'Estat regional té diferències significatives amb l'Estat Federal (valor-p=0,001) i el Confederal (0,000). Al igual, l'Estat autonòmic es diferencia amb el Confederal (0,000). L'Estat federal, d'altra banda, té diferències significatives en relació a l'Estat regional (0,001) i l'Estat confederal (0,001). Per últim, l'Estat confederal es diferencia significativament de l'Estat unitari, l'Estat regional i l'Estat autonòmic i de l'Estat Federal.

Taula 6. Anova de un factor. Bonferroni. Polítiques d'ajuda keynesianes i Preferència de Model d'Estat

	(I) MODEL ESTAT PREFERIT	(J) MODEL ESTAT PREFERIT	Diferència de mitjanes (I-J)	Desv. Error	Sig.	Interval de confiança al 95%	
						Límit inferior	Límit superior
Bonferroni	Estat Unitari	Estat Regional	0,1754	0,07891	0,263	-0,0462	0,397
		Estat Autonòmic	0,05467	0,06043	1,000	-0,115	0,2244
		Estat Federal	-0,14118	0,0754	0,612	-0,353	0,0706
		Estat Confederal	-,56529*	0,10839	0,000	-0,8697	-0,2609
Estat Regional	Estat Unitari	Estat Regional	-0,1754	0,07891	0,263	-0,397	0,0462
		Estat Autonòmic	-0,12072	0,06746	0,736	-0,3102	0,0688
		Estat Federal	-,31658*	0,08115	0,001	-0,5445	-0,0887
		Estat Confederal	-,74069*	0,11246	0,000	-1,0566	-0,4248
Estat Autonòmic	Estat Unitari	Estat Autonòmic	-0,05467	0,06043	1,000	-0,2244	0,115
		Estat Regional	0,12072	0,06746	0,736	-0,0688	0,3102
		Estat Federal	-,19586*	0,06332	0,020	-0,3737	-0,018
		Estat Confederal	-,61996*	0,10036	0,000	-0,9018	-0,3381
Estat Federal	Estat Unitari	Estat Federal	0,14118	0,0754	0,612	-0,0706	0,353
		Estat Regional	,31658*	0,08115	0,001	0,0887	0,5445
		Estat Autonòmic	,19586*	0,06332	0,020	0,018	0,3737
		Estat Confederal	-,42411*	0,11003	0,001	-0,7331	-0,1151
Estat Confederal	Estat Unitari	Estat Confederal	,56529*	0,10839	0,000	0,2609	0,8697
		Estat Regional	,74069*	0,11246	0,000	0,4248	1,0566
		Estat Autonòmic	,61996*	0,10036	0,000	0,3381	0,9018

Estat Federal	,42411*	0,11003	0,001	0,1151	0,7331
---------------	---------	---------	-------	--------	--------

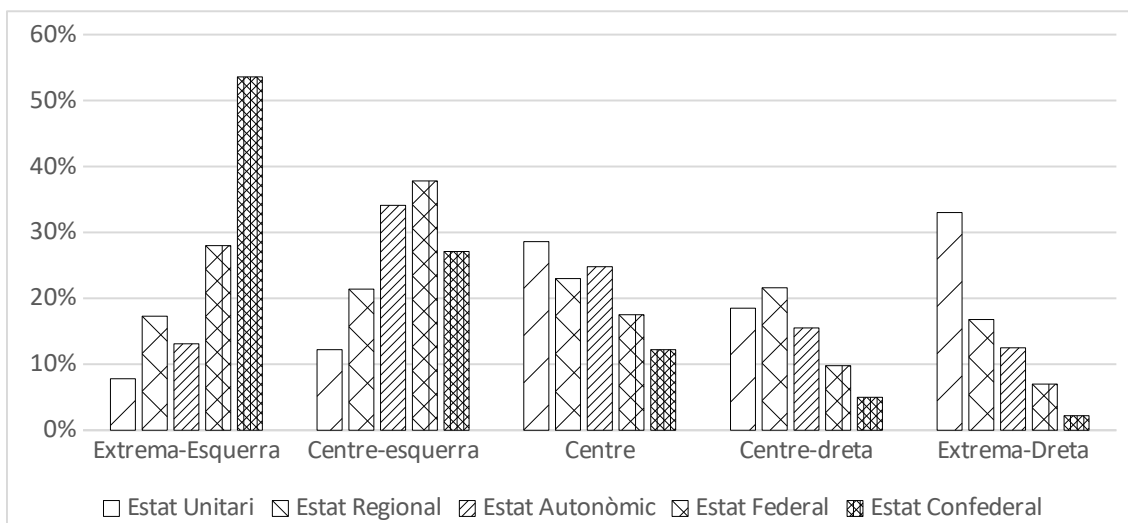
Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

En conclusió, hem pogut observar que la preferència pel Model d'Estat confederal és l'únic que es diferencia sense cap excepció de la resta de preferències tipus d'Estats. Podem dir així que la preferència per aquest Model d'Estat marca significativament les preferències polítiques.

Així mateix, en relació als altres tipus de preferència de Model d'Estat, podríem unir les preferències per l'Unitari, el Regional i l'Autonòmic, ja que cap dels tres presenten diferències significatives entre ells. No obstant això, i al parlar de la preferència per l'Estat Federal hem vist que es diferencia significativament de les preferències d'Estat regional, però no de l'Unitari i Autonòmic.

Amb tot això i, per comprovar si la relació entre la preferència de model d'Estat amb les idees neoliberals i keynesianes, analitzem la relació entre la preferència de model d'estat i la ideologia esquerra-dreta. En el gràfic 3 presentem les relacions entre aquestes dues variables i s'observa com evoluciona l'idea d'esquerra a dreta de la mà que evoluciona l'estat de més Confederal a més Unitari.

Gràfic 2. Percentatges distribució entre Ideologia i Preferència de Model d'Estat

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre 2021 (GVA)

Podem dir que les polítiques d'indole keynesiana han estat molt relacionades amb la preferència del model d'Estat Confederal i la ideologia més d'esquerres. No obstant això, hem de parar atenció a l'anàlisi de la primera variable. L'extensió de les idees neoliberals en la societat actual ens ha fet rebutjar la nostra hipòtesi de correlació amb

la preferència d'Estat Unitari. Opten més per aquesta política, per ordre, els que prefereixen models d'Estat Federals, Autonòmics, Unitaris i Regionals.

VI. CONCLUSIONS

Durant les darreres dècades del segle XX, en les democràcies occidentals va tenir lloc una crisi de l'Estat de Benestar hegemònic fins al moment. No obstant això, cal assenyalar que aquesta reestructuració va tenir una diferent concreció segons el marc institucional i la tradició política i històrica de cada país. Així doncs, el centre de la política social canvia i dona lloc al pluralisme del benestar, en els aspectes següents.

Principalment, cal destacar el desplegament de la lògica neoliberal, la qual transfereix funcions bàsiques de l'Estat del Benestar cap a agents privats o socials; en aquesta línia, hem vist privatitzacions i externalitzacions dels serveis especialitzats en comptes d'empreses o organitzacions no governamentals.

Per aquesta raó, la creixent limitació de la capacitat protectora de l'Estat del Benestar obre el camp de la vulnerabilitat social a una gran part dels sectors populars que en períodes anteriors formava part de la majoria integrada, incidint també en l'extensió de l'exclusió social. Així doncs, tot i que ens trobem en un context de capitalisme neoliberal globalitzat i financiaritzat, els valors del qual s'han estès a gran part dels àmbits socials, continua havent un sector important de la població que advoca per mesures que escapen a aquest model econòmic. Açò s'observa en el nostre anàlisi, on hem trobat dependència al creuar la variable "Ajudar a trobar ocupació a les persones en risc d'exclusió social" amb la de "Preferència del Model d'Estat". Un fet important per la relació que havíem establert al principi de l'article entre aquesta variable de Model d'Estat i la ideologia.

En relació a aquesta idea, observem que, en la majoria dels casos, independentment de la ideologia, els models d'Estat preferits són l'Autonòmic i el Federal. Sent l'Estat Confederal el que més es desvia de la mitjana, ja que és la primera elecció sols d'aquells que s'autobiquen en l'extrema esquerra. En definitiva, podríem dir que hi ha un consens prou estès entre la ciutadania d'aprovació d'aquests models d'organització. Com diem, hem pogut observar per tant, que a més preferència per l'Estat Confederal més afinitat a l'extrema esquerra. En aquest sentit, podríem apuntar que històricament s'ha suposat que l'esquerra ha perseguit l'interès de crear un món més igualitari. Per tant, això reafirma que el pensament neoliberal en l'actualitat s'estén per tota la societat i resideix en la ment de les persones, independentment de la seua ideologia.

A més, cal destacar les polítiques aplicades durant la crisi 2008. Aquestes estaven orientades a prioritzar el control del deute públic i a reduir el dèficit fiscal, per la qual cosa es va reforçar l'ortodòxia neoliberal. Així doncs, les debilitats de l'Estat espanyol van ser més intenses que la de la resta de països europeus, atès que la devaluació interna es va aconseguir reduint els salaris i fent més desiguals les condicions laborals, d'atur, etc. En definitiva, la despesa social es va reduir a causa de les retallades dels serveis públics, com ara, l'educació, la sanitat i altres serveis socials i, en conseqüència, es van reduir també les pensions i les prestacions per desocupació. D'aquesta manera, es dona pas a una època caracteritzada per la protesta contra el neoliberalisme, en la qual prenen rellevància nombrosos agents socials, col·lectius i institucions, que intenten pal·liar la desigualtat creada, "des del carrer", en el sentit de manifestacions, concentracions, etc.

En aquest context, cal assenyalar, l'entrada de noves formes polítiques i actors que trencaven amb l'status quo (el bipartidisme i les majories absolutes); de manera que, el sistema polític espanyol va passar d'un model bipartidista a un de multi partidista. Aquest canvi tenia totes les de percebre's com una via de lluita contra el neoliberalisme, amb les mobilitzacions ciutadanes com el 15-M i posteriors i la creació d'un front electoral (Unides Podem) que dona compte d'una "crisi de règim" respecte al sistema de representació, l'actual marc autonòmic, els desnonaments... i tots els problemes desencadenats i agreujats per l'última crisi. No obstant això, cal assenyalar que, tot i que la majoria de les reivindicacions dels espanyols que es van mobilitzar en el 15-M continuen en vigència, un cop l'esquerra s'ha institucionalitzat i ha entrat al govern, totes les mesures i polítiques que pretenia aplicar s'han flexibilitzat, i fins i tot debilitat.

En el resultat de la nostra anàlisi, s'observa que aquells la preferència de Model d'Estat dels quals és el Federal, alhora, també li donen una importància notable a "ajudar a trobar ocupació a persones en risc d'exclusió social", una mesura, que qualifiquem com una política passiva, associada al pensament neoliberal. Amb això, només aquells més radicals, partidaris de l'extrema esquerra i una preferència d'Estat Confederal són els que han marcat la diferència en els dos aspectes. Aquests són els que menys prioritat li atorguen a la mesura que hem qualificat de neoliberal i els que més recolzen les polítiques que hem considerat més keynesianes.

En conclusió, podem dir que la societat organitza la distribució –desigual– dels béns materials i simbòlics i, al mateix temps, ordena els grups i els individus en les seues relacions subjectives entre ells, les aspiracions, la consciència del que cadascun pot apropiarse i aconseguir. En aquesta estructuració de la vida quotidiana es fonamenta l'hegemonia: no tant en un conjunt d'idees "alienades" sobre la dependència o la

inferioritat dels sectors populars, com en una interiorització muda de la desigualtat social, sota la forma de dispositius inconscients, inscrites en el propi cos, en l'ordenament del temps i l'espai, en la consciència del possible i de l'inassolible (García Canclini 1984).

VII. BIBLIOGRAFIA

- Bazan Royuela, David. 2016. «Les dimensions simbòliques de la desigualtat social: Els joves davant l'imaginari neoliberal dins dels nous espais de risc d'exclusió social». Universidad de Barcelona, Barcelona.
- Camacho, Javier. 2015. «Exclusión social». *Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad* (7):208-14.
- Collado Gosàlvez, Ignacio. 2020. «El vessant comunitari de la llar. L'habitatge com a vertebrador del dret a la ciutat».
- Colomé, Gabriel. 2005. «Plural és federal». *IDEES* 27 74-78.
- El Comercio. 2022. «El nuevo salario mínimo interprofesional de 1.000 euros, ¿es neto o bruto?» *El Comercio*, febrer 11.
- El País. 2021. «La subida del SMI: necesaria y oportuna». *El País*, setembre 8.
- Estupiñán Achury, Liliana. 2011. «El estado autonómico: del estado unitario al estado federal. Un ejemplo de la mutación de las formas de estado». *Diálogos de saberes: investigaciones y ciencias sociales* (35):107-22.
- Fuenmayor, Amadeo, Rafael Granell, i Teresa Savall Morera. 2019. «Impacto económico de las rentas mínimas: la Renta Valenciana de Inclusión». *Journal of Regional Research* 40:97-110.
- García Canclini, Néstor. 1984. «Gramsci con Bourdieu. Hegemonía, consumo y nuevas formas de organización popular». *NUEVA SOCIEDAD* (71):69-78.
- García Rivero, Carlos, Joaquin Martín Cubas, Rosa Roig Berenguer, i Aida Vizcaino Estevan. s.d. *Introducción a la Ciencia Política*.
- León, Sandra. 2021. «De ideología y territorio». *Letras libres* 10-12.
- Lladó Moyà, Maria Teresa. 2015. «Polítiques socials i econòmiques a Europa des de la Segona Guerra Mundial». Universitat de les Illes Balears, Islas Baleares.
- López Cobia, David. 2021. «¿Cuáles son las ventajas e inconvenientes del Ingreso Mínimo Vital?» *Economipedia*. Recuperat (<https://economipedia.com/actual/cuales-son-las-ventajas-e-inconvenientes-del-ingreso-minimo-vital.html>).
- Luis Hortolano, Jose Manuel. 2010. «Instruccions per unflar i esclatar una bombolla immobiliària. El cas del País Valencià. Evolució i discurs polític».
- Ministerio de Inclusión, Seguridad Social e Inmigraciones. 2022. «Ingreso Mínimo Vital». *Seguridad Social*. Recuperat (<https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadores/65850d68-8d06-4645-bde7-05374ee42ac7#:~:text=El%20Ingreso%20M%C3%ADnimo%20Vital%20es,para%20cubrir%20sus%20necesidades%20básicas>).

